

initiatief tot een 'algemeene vergadering tot bevordering van christelijke éénheid' werd genomen door de episcopale predikant Stewart te Liverpool, waarbij diens ambtgenoten de anglicaan E. Bickersteth en J. Bunting van de wesleyanen, dr. A. Waugh van de presbyterianen en John Angell James van de independenten zich aansloten.¹¹

Wat bewoog Stewart en de zijnen tot dit initiatief? In verscheidene landen was onder de protestanten een groeiend verlangen naar een nauwer samengaan van de gelovigen ontstaan. In de zendingsarbeid en het werk van het Bijbelgenootschap bleek dat mogelijk te zijn. In ons land waren de vergaderingen van de Christelijke Vrienden een uiting van dat groeiend verlangen naar aaneensluiting. In Groot-Brittannië was het de toenemende invloed van Rome die onder de protestanten een reactiebeweging deed ontstaan. De hoogkerkelijke partij in de Engelse Staatskerk met als voornaamste vertegenwoordigers John Henry Newman en Henry Edward Pusey streefde naar een katholicisme zonder paus als tussenweg om de breuk tussen Rome en de Reformatie te helen. Daarbij werd in liturgie en dogma zoveel van het protestants-eigene prijsgegeven, dat voor velen de overgang naar de Roomse Kerk nog maar een kleine stap betekende. Als reactie daartegen ontstond de Evangelische Alliantie. Daarnaast wilde zij uiting geven aan de groeiende overtuiging dat er meer eenheid van gevoelens onder de diverse reformatische christenen bestond dan de uitwendige gescheidenheid van organisatie deed vermoeden.

Aan de oproep vanuit de Schotse Free Church '... to associate and concentrate the strength of an enlightened Protestantism against the encroachments of Popery and Puseyism, and to promote the interests of scriptural Christianity' werd ruimschoots gevolg gegeven.¹² Van 1 tot 3 oktober 1845 vond onder leiding van Stewart de eerste 'Conference on Christian Union' te Liverpool plaats. Hierbij waren 216 vertegenwoordigers van een twintigtal verschillende kerken van Groot-Brittannië en Ierland bijeen. De lijnen voor de latere organisatie van de Evangelische Alliantie werden op deze vergadering uitgezet.¹³

konden verenigen. Door met andere vrije kerkgroepen contact te zoeken, benadrukten zij het beroepsrecht der plaatselijke gemeente.

11. Dit initiatief kreeg gestalte in de voorbereidende Alliantievergadering in Exeter Hall, juni 1843. (Cohen Stuart, a.w., III), Over de rol van John Angell James bij de stichting en eerste ontwikkelingen der Evangelische Alliantie verscheen een artikel van John Wolffe, 'The Evangelical Alliance in the 1840s: an attempt to institutionalise christian unity'. In: W.J. Sheils and Diana Wood (ed.), *Voluntary Religion* (1986), 333-346.

12. Wolffe, 'The Evangelical Alliance', 338.

13. D. Kalmijn, *Abraham Capadose*, 's-Gravenhage, 1955, 197; J. de Bruijn, a.w., 226.